4389

Minister van Buitenlandse Zaken (Beyen) en minister zonder portefeuille (Luns) aan hoge commissaris te Djakarta (Van Bylandt), 9 nov. 1955

Uw 775 geeft ons aanleiding tot het volgende.

Allereerst vragen wij Uw aandacht voor een aantal aspecten van de bestaande moeilijkheid welke voor de beoordeling van belang zijn.

1. In de gedurende de laatste maanden met Anak Agung en ook onderling gevoerde gedachtenwisseling is herhaaldelijk melding gemaakt van 'het Nederlandse standpunt'. Laatstelijk nog door Anak Agung tegenover U. Nu is dit Nederlandse standpunt tweeërlei:

a. Nieuw-Guinea is en blijft van ons.

b. Wij wensen over de status van Nieuw-Guinea niet met U te spreken.

Het is niet altijd zeker, dat bij het gebruik van bedoelde term van Indonesische zijde deze beide elementen daaronder begrepen zijn geweest. Gegeven het feit, dat het voor ieder Indonesisch kabinet vrijwel onmogelijk is om met Nederland principiële onderhandelingen te voeren indien het Nieuw-Guineaprobleem niet op de agenda voorkomt, is vermoedelijk met een goede dosis wishful thinking de Indonesische minister de houding gaan aannemen dat onder het hem herhaaldelijk voorgehouden 'Nederlandse standpunt' alleen bedoeld werd bovengenoemd element a, al is hem de juiste betekenis bij herhaling duidelijk uiteengezet.

2. U stelt dat wij uit het oog zouden verliezen dat van primair belang is de mogelijkheid van betere betrekkingen met Indonesië. Wij vragen ons echter wel eens af, of dit belang ook door Indonesië primair wordt gesteld, ja zelfs, of dit wel een zelfstandige doelstelling van zijn huidige politiek is. Is dit herhaaldelijk openlijk geuite verlangen niet veeleer een middel om in de VN een succes te boeken bij de behandeling van het Nieuw-Guineaprobleem?

Daarbij is van belang te bedenken dat deze behandeling zich volledig afspeelt binnen de levensduur van dit kabinet zodat de uitslag daarvan in Indonesië geheel op het debet of credit van dit kabinet en in het bijzonder van Anak Agung zal worden gesteld, terwijl de verbetering van de betrekkingen een proces van langere duur is, waarmede dit kabinet slechts een begin zal kunnen maken.

3. Anak Agung zou in feite slechts kunnen worden tevreden gesteld indien de Nederlandse regering haar standpunt hierboven vermeld onder 1b. zou prijs geven. Daartoe zijn wij niet bereid en zouden wij bovendien in de politieke constellatie in Nederland niet in staat zijn. Wij zouden immers dan een volledige omzwenking moeten maken vergeleken met het verleden jaar in New York ingenomen standpunt, hetgeen wij daar toen met succes hebben verdedigd [nl.] dat wij niet bereid zijn tot besprekingen met Indonesië over de status van Nieuw-Guinea.

4. U meent dat wij ons blind staren op de vrees voor een zachte resolutie in de VN. Wat echter zou zulk een resolutie inhouden? Zij zou (zie Delegatie 43) inhouden de kennisneming van het feit dat bilaterale besprekingen (zullen) plaatshebben en het verzoek daarover volgend jaar te rapporteren. Dat Indonesië daarop aanstuurt, is ons nog dezer dagen mondeling zijdens de Amerikaanse ambassade alhier bevestigd. Bedoelde kennisneming zou impliceren dat ook over de status van Nieuw-Guinea zal worden gesproken. (zie punt 3 hierboven). En voorts zou onze gehele verhouding tot Indonesië onder toezicht van de VN worden gesteld. Dit is voor Nederland volstrekt onaanvaardbaar doch zou niet kunnen worden voorkomen, als wij de Indonesische regering haar zin geven. Het zou op zichzelf geen grote ramp zijn, indien de Indonesische delegatie (vgl. bijv. Argentinië t.a.v. de Falkland-eilanden) bij de bilaterale besprekingen buiten de orde haar vermeende aanspraken op Nieuw-Guinea nog eens zou herhalen zoals dit tot dusverre op elke bespreking heeft plaatsgehad, ware het niet, dat wij met zulk een procedure nimmer tevoren kunnen instemmen en het voor ons onaanvaardbaar is, dat

Kenmerk: Beyen/Luns 516.
©BuZa, archief BZ, uitgaande codetel. Djakarta 1955
http://resources.huygens.knaw.nl/indonesischebetrekkingen1945-1969/Nederlands-indonesischeBetrekkingen1950-1963/Document/19864

de Indonesiërs met dit voornemen zouden kunnen manipuleren in de VN. Ook zou dan de kans ontstaan, dat Indonesië achteraf zal zeggen dat ook over de status van Nieuw-Guinea is gesproken en wij dit zullen ontkennen.

Wat nu betreft de verdere gang van zaken geloven wij dat het goed is dat het probleem nu duidelijk ter tafel ligt. De mist waarin Anak Agung deze aangelegenheid probeerde te hullen zou anders toch tot ongelukken hebben geleid. Wij blijven van mening dat onzerzijds in de thans ingediende nota niets wezenlijk nieuws werd gesteld behalve ons oordeel dat de besprekingen beter pas na de Assemblée kunnen plaatshebben. De in de nota vervatte waarschuwing welke ook U nuttig en nodig achtte (Uw 770) was in feite niets anders dan een duidelijker geformuleerde herhaling van vroeger reeds herhaaldelijk geuite waarschuwingen. De wens om de besprekingen chronologisch na de Assemblée te doen vallen komt voort uit het Indonesische rookgordijn. Daarbij is ook te bedenken dat van Indonesische zijde nimmer met ons overleg is gepleegd over de wijze van afdoening in New York. Slechts is in uitzicht gesteld het 'voorkomen' van de behandeling of het uitstellen, hetgeen heel iets anders is dan wat de Indonesiërs thans trachten te bereiken.

De felle reactie van Anak Agung bewijst wel dat de nota precies de kern van de zaak raakte. Wij hopen dat hij uit Uw afspraak met hem de nota aan te houden niet heeft afgeleid dat wij deze weder zouden inslikken. Uit het bovenstaande blijkt voldoende dat dit niet mogelijk is. Niettemin heeft Nederland er uiteraard ook groot belang bij dat in deze geen breuk ontstaat. De beste benadering van het probleem lijkt ons dat U hem zegt dat wij zeker begrip hebben voor zijn moeilijkheden, dat wij aanleiding vonden hem ook onze positie duidelijk uiteen te zetten en dat het nu de vraag is hoe wij hier gezamenlijk uitkomen. Hieraan ware Uwerzijds toe te voegen dat de schriftelijk gedane mededeling niet beoogde een additionele conditie te stellen doch veeleer de Indonesische regering op de hoogte wilde stellen van onze zienswijze. Zou het niet het beste zijn dat Utoyo thans ten spoedigste naar Nederland komt? Wij missen immers hier thans een vertrouwensman van de Indonesische regering als contactpunt. In elk geval bestaat bij ons de volle bereidheid om naar een aanvaardbare oplossing te zoeken.

Wij zijn benieuwd of de verschillende beslissingen welke Anak Agung U 'juist in het vooruitzicht had willen stellen' nu toch genomen zullen worden. Mocht dit het geval zijn dan zou dit een positieve bijdrage zijn ter tegemoetkoming aan onze grieven. Mocht hieraan in de gegeven omstandigheden geen uitvoering worden gegeven dan zou daarentegen vaststaan dat Indonesië hiermede chantage pleegt om concessies van onze kant te verkrijgen. Hij heeft data genoemd dus zal hierover spoedig zekerheid bestaan. Nadat dit telegram was opgesteld kreeg Luns bezoek van Indonesische zaakgelastigde voor het overbrengen van een dringende boodschap van Anak Agung. Blom was bij onderhoud aanwezig.

De heer Kwee verklaarde dat zijn minister geschrokken was van onze nota en erin zag een nieuwe conditie van de Nederlandse regering. Anak Agung liet mij weten een uitstel der besprekingen fataal te vinden. Hij had derhalve zijn delegatie in New York opdracht gegeven het daarheen te leiden dat het Nieuw-Guineaprobleem zo laat mogelijk voor de Algemene Vergadering zou komen zodat de bilaterale besprekingen dan geëindigd zouden zijn. Ik heb geantwoord met te verklaren dat wij in onze nota geen additionele conditie hebben gesteld doch uiting hebben willen geven aan onze bezorgdheid die niet verminderd is. Wij zullen ons niet verzetten tegen spoedige besprekingen doch vrezen dat de behandeling voor de VN toch zal samenvallen. In dat geval zal Nederland gedwongen worden duidelijk te verklaren dat er geen enkel verband kan bestaan tussen VN-behandeling en besprekingen tussen beide landen en dat de souvereiniteit geheel buiten de besprekingen wordt gehouden. Uiteraard zal door Nederland nimmer enigerlei verwijzing in welke resolutie ook naar onze besprekingen kunnen worden aanvaard.